

Kasteeldomein ter Rijst – Steenweg Asse & Terrest, Heikruis, gemeente Pepingen

Programma van Maatregelen

Auteurs:

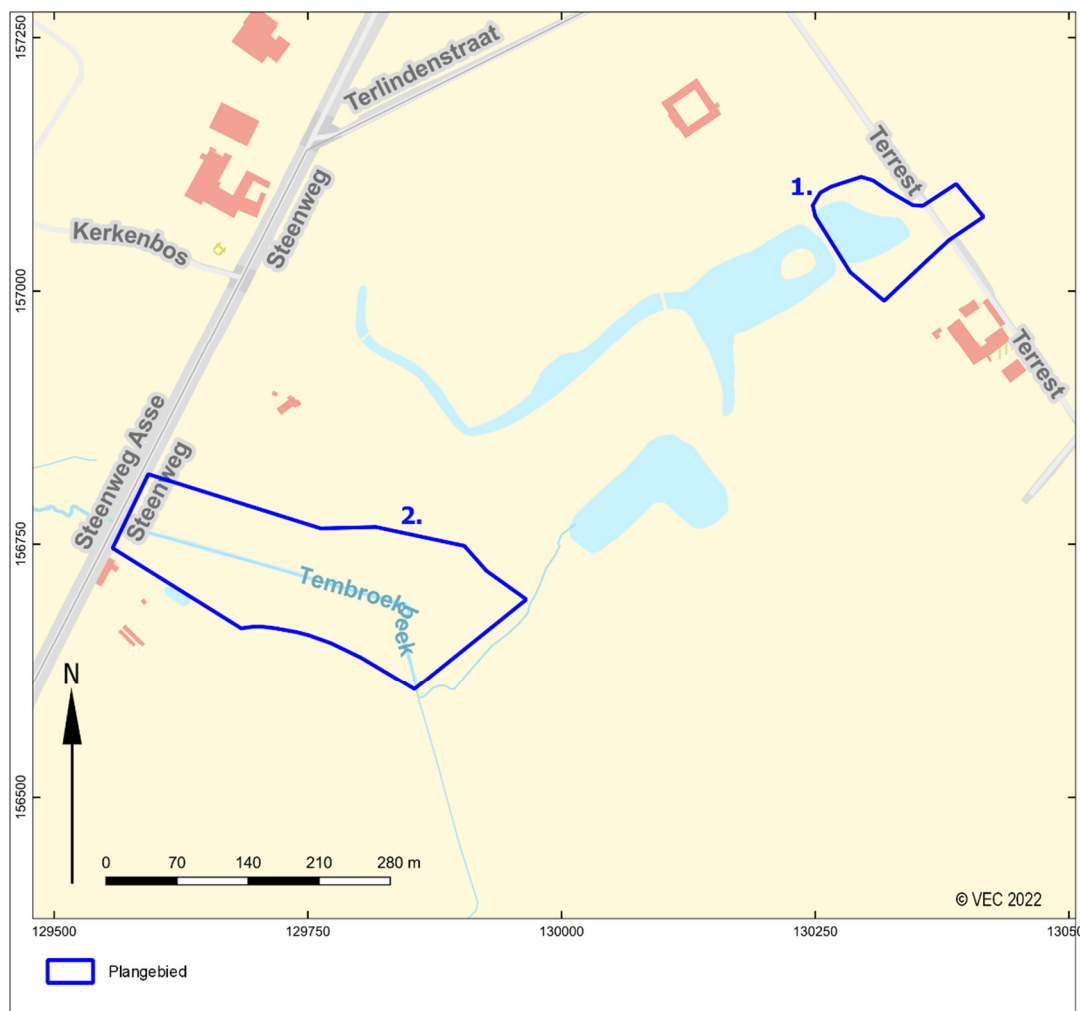
Anne Schoups
Wouter Vennekens

Erkend Archeoloog:

A. Schoups (OE/ERK/Archeoloog/2020/00015)

1 Inleiding

In opdracht heeft het Vlaams Erfgoed Centrum in februari – december 2022 een archeologienota opgesteld naar de archeologische waarde van de locatie van het Kasteeldomein Ter Rijst in Heikruis, een deelgemeente van Pepingen (afb. 1). De archeologienota bestaat uit een bureauonderzoek en een landschappelijk bodemonderzoek en is uitgevoerd naar aanleiding van de voorgenomen herinrichting van het park in functie van een betere afwatering.

Afb. 1. Het plangebied op de Basiskaart Vlaanderen (GRB). (Bron: Agentschap Informatie Vlaanderen)

1.1 Administratieve gegevens

Huidige onderzoeksfasen:	Bureauonderzoek Landschappelijk bodemonderzoek
Aanleiding:	Werken in functie van een betere waterinfiltratie in de bodem.
Toponiem en/of adres:	Kasteeldomein Ter Rijst – Steenweg Asse & Terrest
Plaats:	Heikruis
Gemeente:	Pepingen
Provincie:	Vlaams-Brabant
Kadastrale gegevens:	Gemeente Pepingen, afdeling 6/Heikruis, sectie D, nummers 42C, 62H, 67F & 74D.
Diepte bodemverstoring:	Maximum 2,9m -mv
Oppervlakte plangebied:	52828m ² / 5,28ha
Oppervlakte bodemingrepen:	Circa 2972 m ² / 0,3 ha

Coördinaten (<i>bounding box</i> ; Lambertcoördinaten: EPSG:31370):	130.390 / 157.104 130.417 / 157.072 129.560 / 156.746 129.858 / 156.606
Projectcode Onroerend Erfgoed:	2022B127 (bureauonderzoek) 2022D127 (landschappelijk bodemonderzoek)
VEC-projectcode:	5040031 (bureauonderzoek) 5040106 (landschappelijk bodemonderzoek)
Auteur(s):	A. Schoups (bureauonderzoek) W. Vennekens (landschappelijk bodemonderzoek)
Erkend archeoloog:	A. Schoups (OE/ERK/Archeoloog/2020/00015)
Begindatum onderzoek:	10 februari 2022
Einddatum onderzoek:	06 december 2022
Beheer en plaats documentatie:	Vlaams Erfgoed Centrum Liesdonk 5 2440 Geel
Relevante thesaurustermen	Kasteeldomein Ter Rijst, bureauonderzoek

1.2 Aanleiding van het onderzoek

De opdrachtgever plant werken ter verbetering van de waterinfiltratie binnen het plangebied. De werken zijn opgedeeld in twee zones. Deelgebied 1 wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van de Parkvijver. Deze vijver zal vergroot worden en de oeversversteving zal verwijderd worden. Men wilt het oorspronkelijke profiel herstellen en natuurlijke oevers creëren. Hierbij worden ingrepen voorzien tot 1,5m -mv over een oppervlakte van ongeveer 1687m². Aan de overkant van de weg wordt eveneens een klein vijvertje gegraven. Dit krijgt een oppervlakte van 635m² en zal tot een diepte van ongeveer 2,9m -mv uitgegraven worden.

Deelgebied 2 omvat de Tembroekbeek. Deze beek zal geherprofileerd worden. Naar het westen toe, tegen de Steenweg aan, wordt een nieuwe stuw geplaatst. Langs de zuidwestelijke grens zal een greppel gegraven worden en een dijkje aangelegd worden, ter bescherming van het aangrenzende perceel. De gracht krijgt een lengte van 140m, een breedte van 1,5m en een diepte van 1m. De dijk komt één meter ten noorden van de gracht te liggen en wordt 145m lang en 2m breed.

2 Het vooronderzoek zonder of met ingreep in de bodem

2.1 Volledigheid van het onderzoek

Er werden tot op heden een bureauonderzoek en een landschappelijk bodemonderzoek uitgevoerd. Na uitvoer van deze onderzoeken werd duidelijk dat de geplande werken geen bedreiging vormen voor het archeologisch bodemarchief en aldus een vrijgave geadviseerd kan worden.

2.2 De aan- of afwezigheid van een vindplaats

Bureauonderzoek – [2022B127]

Het plangebied is in het heuvelachtige landschap van het Pajottenland gelegen, op de overgang van een beekvallei naar hoger gelegen gebieden. Volgens de Tertiair geologische kaart komt in de omgeving van het plangebied de Formatie van Mons-en-Pévèle voor op de Formatie van Kortrijk. De Tertiaire afzettingen beginnen op een diepte tussen 2 en 6m –mv. Tijdens het Weichseliaan werd het volledige plangebied mogelijk bedekt door eolische afzettingen. In zone 2, in de vallei, kunnen echter ook fluviatiele afzettingen uit het Weichseliaan en het Holoceen verwacht worden. In het plangebied kunnen matig droge tot zeer natte leembodems verwacht worden met plaatselijk een textuur B-horizont. Niet overal heeft echter profielvorming plaatsgevonden door onder andere de natte omstandigheden en in zones 1 zou de bodem volgens de bodemkaart ook reeds grotendeels verstoord zijn.

Op basis van de aardwetenschappelijke gegevens kunnen binnen het plangebied archeologische resten vanaf het Paleolithicum voorkomen. De archeologische resten uit het Paleolithicum en het Mesolithicum manifesteren zich als een spreiding van vondsten zonder sporenniveau. Resten uit deze perioden bevinden zich aan of direct onder het oorspronkelijke maaiveld en manifesteren zich in de vorm van vuursteen en houtskoolconcentraties. Eventuele archeologische resten vanaf het Neolithicum tot en met de Middeleeuwen kunnen tevens voorkomen vanaf de basis van het maaiveld. Een eventueel sporenniveau is het beste zichtbaar vanaf de basis van het maaiveld of vanaf de mogelijk aanwezige B-horizont.

In de omgeving van het plangebied is tot nu toe amper archeologisch onderzoek uitgevoerd, waardoor er nog weinig geweten is over archeologische resten in de omgeving. Verder onderzoek zou dus potentieel een grote kenniswinst kunnen opleveren. De ligging van het plangebied aan de Tembroekbeek is gunstig voor de verwachting aan steentijd artefactensites. De natte zones nabij de beek zijn echter minder interessant voor de verwachting aan nederzettingssporen, al kunnen sporen van andere activiteiten niet uitgesloten worden. De hoger en droger gelegen delen kunnen wel interessant zijn voor de verwachting aan eventuele sporensites vanaf het Neolithicum.

De kans is echter reëel dat eventuele archeologische resten en sporen niet goed geconserveerd zijn. De vijver in zone 1 is niet natuurlijk en was oorspronkelijk nog een heel stuk groter. Grote delen van deze zones werden dus reeds vergraven, zoals de bodemkaart ook aangeeft. Ook in zone 2 is het onduidelijk in welke mate de bodem nog intact is. Dit is altijd een nat terrein geweest, waardoor op bepaald moment drainagebuizen aangelegd werd. Het terrein is in het verleden ook zwaar omgeploegd geweest. Eventuele colluviale en alluviale afzettingen hebben echter mogelijk een beschermende rol gespeeld.

Een landschappelijk bodemonderzoek moest uitwijzen of een archeologisch niveau bewaard is gebleven en of dit effectief door de geplande werken bedreigd wordt.

Landschappelijk bodemonderzoek – [2022D127]

De opbouw van de bodem binnen het plangebied varieert. Rond de vijver zijn de meeste profielen verstoord en werd er geen bodemontwikkeling vastgesteld. Het gaat om A-C profielen, met in meer of mindere mate verstoring in zowel de toplaag als de (indien aanwezige) tussenlagen. Enkele boringen hebben hier wel een verbruiningshorizont, maar deze vertoont in alle gevallen sporen van verstoring. In het westelijke deel, bij de Tembroekbeek, zijn er meer intacte profielen. Dit zijn klassieke A-B-C profielen. In enkele boringen werd ook een dunne E-horizont aangetroffen. Drie boringen in deze zone hebben geen verbruiningshorizont.

Uit het onderzoek bleek dat de bodemopbouw rondom de vijver niet meer intact is. Daar waar toch sporen van bodemvorming werden aangetroffen, bleek eveneens sprake te zijn van recente verstoringen. Deze verstoringen zijn te herleiden naar de aanleg van de vijver en het kasteelpark in de 19^e eeuw. Er wordt dus geen intacte archeologie meer verwacht. In de westelijke zone van de Tembroekbeek bleek de bodem beter bewaard te zijn. Bodemingrepen zijn hier echter beperkt in oppervlakte, waardoor ze amper tot geen

bedreiging vormen voor mogelijke archeologie. De ingrepen situeren zich ook aan de rand van het gebied, waar de bodem wel al deels verstoord is. Het grootste deel van de zone zal onder water kunnen komen staan, wat echter overeenkomt met de natuurlijke situatie binnen dit deelgebied, en dus weinig verdere impact heeft.

Op basis van het landschappelijk bodemonderzoek werd geconcludeerd dat er voor deelgebied 1, aan de vijver geen verwachting meer is voor intacte archeologie. In deelgebied 2 wordt de verwachting wel behouden, echter zijn de ingrepen hier van beperkte aard waardoor er eveneens geen bedreiging van het bodemarchief is.

3 Advies op basis van de resultaten

Op basis van deze gegevens wordt door het Vlaams Erfgoed Centrum geen verder onderzoek geadviseerd. De geplande werkzaamheden vormen geen bedreiging voor het bodemarchief. Er hoeft geen programma van maatregelen te worden opgesteld.

Ondanks het advies tot vrijgeven van het terrein, blijven de bepalingen voor het melden van toevalsvondsten van kracht, conform artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet. De civieltechnisch uitvoerder is verplicht eventuele toevalsvondsten binnen drie dagen na ontdekking te melden bij Onroerend Erfgoed.